

N:o 26.

Ank. till Riksd. kansli den 3 mars 1893, kl. 3 e. m.

Utlåtande, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor.

(R. A.)

Sedan statsutskottet tagit kännedom om den af Riksdagens år 1892 församlade revisorer afgifna berättelse om granskningen af riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning, hvilken berättelse till utskottet remitterats och bland kamrarnes ledamöter i tryck utdelats, samt genomläst de protokoll, hvilka blifvit hos fullmäktige i riksgäldskontoret förda efter den 29 september 1892, med hvilken dag revisorernas protokollgranskning slutade, till och med den 19 januari 1893, å hvilken dag fullmäktiges berättelse till innevarande Riksdag blifvit afgifven, får utskottet nu meddela yttrande med anledning af berörda, sålunda verkställda granskning.

1:o.

Angående skilnaden mellan statens utgifter för jernvägslån och statens inkomster dels af behållna trafikmedel, dels af enskilda jernvägsaktiebolags annuitetsliqvider.

Bih. till Riksd. Prot. 1893. 4 Saml. 1 Afd. 19 Häft. (N: 26).

1

Till fullföljande af de i ofvan angifna afseende af föregående Riksdagars statsutskott lemnade uppgifter får utskottet för det senast tilländagångna året 1892 meddela följande siffror:

Af riksgäldskontoret utbetald ränta å de fonderade statslånen (i hvilken post ej inbegripits ränta å de för jernvägshypoteksfondens räkning använda obligationer af 1878 års lån, hvilken ränta af nämnda fond riksgäldskontoret godtgöres) kr. 9,983,289: 07.

Då, med anledning deraf att i denna post ingår ränta å medel, som upplånats för odlingslånefondens räkning och till fortsatt utveckling af statens telefonväsende, från nämnda belopp afdrages:

dels den af statskontoret godtgjorda ränta å försträckningar till odlingslånefonden kr. 217,944: 48.

dels af telegrafverket erlagd ränta å lyftade medel för utveckling af statens telefonväsende » 53,833: 33. » 271,777: 81.

återstår en statens ränteutgift å upplåningen för jernvägar till belopp af kr. 9,711,511. 26.

Till statskontoret levererad behållning af trafikinkomster å statens jernvägar kr. 6,500,000: —

å lånen till enskilda jernvägar till riksgäldskontoret inbetald ränta » 2,042,469: 54. » 8,542,469: 54.

ränteskilnad, som måst af andra statsmedel gäldas kr. 1,169,041: 72.

Kapitalafbetalning å de fonderade statslånen kr. 2,051,184: 09.

Kapitalinbetalning å lånen till enskilda jernvägar » 542,305: 84.

Skilnad, som af andra statsmedel guldits, kr. 1,508,878: 25.

Härvid är dock, beträffande ofvanberörda ränteskilnad, att märka, att å vissa lån till enskilda jernvägsanläggningar för år 1892 upplupit ränta, med hvars erläggande anstånd af Riksdagen medgifvits, men hvilken räntefordran i sjelfva verket utgör ett riksgäldskontorets under året uppkomna tillgodohafvande hos enskilda jernvägar. Detta räntebelopp uppgår till 72,567 kronor 28 öre.

2:o.

Fullmäktige hafva å sid. 8—11 af sin den 19 sistlidne januari till Riksdagen afgifna berättelse (statsutskottets memorial n:o 1) meddelat

hvilka då till betalning förfallna annuitetsbelopp å de från riksgäldskontoret till kanal- och jernvägsanläggningars utförande samt till byggnader utgifna lån icke vid nämnda tid kunnat af vederbörande gäldas. Enligt hvad utskottet inhemtat, har efter berättelsens afgifvande icke inträffat någon förändring i berörda hänseende.

3:o.

Angående lån för förändring och tillbyggnad af läroverksbyggnaden i Skara.

(Rev. ber. sid. 30. förkl. sid. 275—277.)

Vid 1865—1866 års riksdag beviljade Rikets Ständer, såsom bidrag till förändring och tillbyggnad af elementarläroverksbyggnaden i Skara, dels ett anslag af 15,000 rdr. och dels ett låneunderstöd af 40,000 rdr., under förutsättning att vederbörande landsting till byggnadsföretaget i dess helhet bidroge med 20,000 rdr. samt att staden Skara tillsköte hvad som utöfver sålunda för ifrågavarande byggnadsföretag till 75,000 rdr. beräknade bidrag kunde för ändamålet erfordras.

Lånet, som skulle få innehafvas räntefritt under fem år och efter återgäldas medelst en annuitet af 5 % å ursprungliga beloppet, af hvilken annuitet 4 % skulle utgöra ränta och återstoden kapitalafbetalning, utbetalades från riksgäldskontoret under åren 1868 och 1869 emot två af Skara domkapitel den 17 juni 1868 och den 20 januari 1869 utfärdade reverser, hvardera å 20,000 rdr, i hvilka domkapitlet, utan att angifva hvarifrån medel dertill skulle tagas, förband sig att återbetala lånet. Å dessa förbindelser har domkapitlet emellertid från och med år 1889 icke erlagt föreskrifna inbetalningar. Lånets kapitalåterstod utgör 32,344 kronor 13 öre.

I anledning häraf och med förmälan att domkapitlet uti en till riksgäldskontoret ingifven skrifvelse af den 24 augusti 1892, med bifogande af öfversigt öfver allmänna läroverkets i Skara byggnadsfonds ställning, anmält, att nämnda fond saknade medel till bestridande af ränte- och kapitalbetalning å ifrågavarande lån, vid hvilken anmälan fullmäktige i riksgäldskontoret låtit bero, hafva revisorererna, enär domkapitlet förbundet sig att i enlighet med stadgade betalningsvilkor å lånet erlägga ränta och amortering, trott det kunna ifrågasättas, huruvida genom berörda anmälan, som endast framhölle allmänna läroverkets byggnadsfonds bristande betalningsförmåga, kunde anses vara på

ett tillfredsställande sätt utredt, att medel, hvilka för ränte- och kapitalbetalningar å lånet finge tagas i anspråk, icke förefunnits, hvadan revisorerna velat förhållandet omförmäla, i synnerhet som revisorerna vid granskning af domkapitlets räkenskaper inhemtat, att stiftets byggnadskassa, som enligt § 135 af gällande läroverksstadga vore afsedd för de allmänna läroverkens behof, vid 1891 års slut haft en behållning af 13,104 kronor 24 öre.

I en den 28 december sistlidna år till fullmäktige i riksgäldskontoret afgifven förklaring har Skara domkapitel anfört hufvudsakligen följande.

Öfvannämnda två förbindelser af Domkapitlet måste, såsom gällande ett för Skara läroverksbyggnads behof upptaget lån, egentligen och närmast afse Skara läroverks byggnadsfond. Derjemte kunde för detta liksom för andra ändamål, hvilka rörde stiftets läroverksbyggnader, stiftets byggnadskassa i mån af tillgångar tagas i anspråk, och domkapitlet hade icke heller underlåtit att hvarje gång, då Skara läroverks byggnadsfond befunnits sakna tillgångar att bestrida ränte- och kapitalafbetalning å ifrågavarande lån, tillika undersöka, huruvida sådana tillgångar kunde beredas ur stiftets byggnadskassa. Domkapitlet hade dervid hvarje gång funnit sig icke kunna för ändamålet anlita byggnadskassan, men då ingen ovilkorlig förpligtelse syntes domkapitlet förefinnas för stiftets byggnadskassa att inträda vid bristande betalningsförmåga hos läroverkets byggnadsfond, hade domkapitlet icke trott nödigt vara att lemna riksgäldskontoret redogörelse för stiftets byggnadskassas ställning.

Denna kassas behållning — i hvilken för öfrigt inginge ett räntefritt lån till Skara allmänna läroverks byggnadsfond å ett belopp af 1,380 kronor 10 öre, hvilket lån till följd af byggnadsfondens bristande betalningsförmåga sannolikt måste afskrifvas — ökades visserligen under år 1891 från 10,691 kronor 90 öre till 13,104 kronor 24 öre, men detta berodde hufvudsakligen derpå, att kassan under nämnda år kommit i åtnjutande af inkomst från ledig ecklesiastik tjänst enligt läroverksstadgans § 135 c) till belopp af 2,203 kronor 55 öre. Inkomst af detta slag kunde emellertid enligt sakens natur endast undantagsvis tillfalla kassan och hade icke heller under en lång följd af år före 1891 förekommit. Öfver hufvud hade på senare tider kassans behållning snarare visat tendens att gå ned än att gå upp, hvilket varit en oundgänglig följd deraf, att kassan, utom räntor af kapitalet, icke haft andra inkomster än två årliga kollektorer inom stiftet, tillsammans uppgående till ett

belopp, vexlande mellan omkring 50 och omkring 90 kronor, samt hyror, uppgående för år 1891 till ett belopp af 193 kronor 75 öre.

Ehuru Domkapitlet på dessa skäl icke ansett sig kunna och bära ifrågasätta, att medel till ifrågavarande låns beräntande och amorterande skulle få tagas ur stiftets byggnadskassa, icke ens sedan dess behållning stigit till det belopp, som förefunnits vid 1891 års slut, vore dock den möjligheten icke utesluten, att under nästa eller något följande år, såvida läroverkets byggnadsfond då fortfarande visade sig urståndssatt att bestrida ränte- och kapitalbetalningen, stiftets byggnadskassa kunde anlitas för betalningens verkställande, ehuru det visserligen icke läte tänka sig, att sådant kunde ega rum två eller flera år å rad.

Domkapitlet komme alltså, så ofta frågan om åtgärder med anledning af byggnadsfondens anmälda oförmåga att bestrida ränte- och kapitalbetalningen å lånet kunde komma att föreligga, att för hvarje gång å nyo taga under noggrann ompröfning, om och i hvad mån stiftets byggnadskassa skulle kunna för ändamålet tagas i anspråk.

Enligt § 124 af stadgan för rikets allmänna elementarläroverk den 29 januari 1859, hvilken stadga gälde, då ifrågavarande lån beviljades och utlemnades, skulle byggnad och underhållande af lärohus, der de icke åläge städerna, ske på bekostnad af stiftens byggnadskassar genom vederbörande biskops och konsistorii försorg och under deras tillsyn. Genom kongl. cirkulärbrevet den 11 december 1863 föreskrefs emellertid, i öfverensstämmelse med 1862—1863 års Riksdags beslut, att vid hvarje läroverk skulle, genom upptagande af en terminsafgift af 5 rdr., bildas en byggnadsfond för nybyggnadsföretag och reparationer. Dessa läroverkens byggnadsfonder skulle icke, såsom stiftens byggnadskassar, förvaltas af konsistorium, utan af läroverkets rektor jemte en af läroverkskollegium och två af vederbörande kommunalstyrelse utsedde delegerade. Nu gällande läroverksstadga af den 1 november 1878 föreskrifver i § 125, att lärohus skola byggas och underhållas på bekostnad af läroverkens byggnadsfonder och stiftens byggnadskassar, samt innehåller om förvaltningen af nämnda fonder och kassar samma bestämmelser som 1859 års stadga och 1863 års cirkulärbref.

På grund af berörda föreskrifter synes det utskottet uppenbart, att de af domkapitlet i Skara utfärdade förbindelserna för omförmälda lån afse stiftets under domkapitlets förvaltning stående byggnadskassa, som det enligt läroverksstadgan åligger att bestrida sådana utgifter, för hvilkas betäckande lånet meddelats, och att således Skara stifts byggnadskassa häftar i skuld till riksgäldskontoret för ifrågavarande lån. Att så är

förhållandet, framgår för öfrigt af hvad som förekom vid första låneandelens lyftande.

Med företeende af bevis att villkoren för lånets utbekommande blifvit fullgjorda, anhöllo stadsfullmäktige i Skara i skrifvelse af den 2 maj 1868 hos fullmäktige i riksgäldskontoret, att lånet måtte varda utbetaldt till Skara högre elementarläroverks enskilda byggnadsfond emot förbindelse af läroverkets rektor och öfriga ledamöter i den förvaltningskomité, under hvars inseende nämnda fond vore stäld, men då fullmäktige i riksgäldskontoret antogo, att den föreskrifna skuldförbindelsen borde, i likhet med hvad i jemförliga fall förut skett, utfärdas af Skara stifts domkapitel, beslöto fullmäktige att till stadsfullmäktige öfversända formulär till revers af domkapitlet. Denna fullmäktiges uppfattning och fullmäktiges deraf härflytande beslut föranleddes antagligen af hvad som inträffade vid behandlingen af ett liknande ärende två år förut. Sedan nemligen 1862—1863 års Riksdag beviljat ett lån af 40,000 rdr för uppförande af en ny byggnad vid läroverket i Kalmar, samt Kongl. Maj:t förklarar, att vederbörande egde att i riksgäldskontoret anmäla sig till utbekommande af sagda låneunderstöd, anhöll domkapitlet i Kalmar hos fullmäktige i samma kontor, att lånet måtte varda till domkapitlets disposition utanordnad. Fullmäktige afslögo dock denna ansökan, hufvudsakligen af det skäl att domkapitlet icke visat sig vara berättigadt att lyfta lånemedlen. Med anledning deraf förklarade Kongl. Maj:t, uppå framställning af domkapitlet, i nådigt bref till fullmäktige den 9 mars 1866, att, enär berörda låneunderstöd blifvit af Rikets Ständer beviljad i anseende till bristande tillgångar i Kalmar stifts byggnadskassa, på hvars bekostnad ifrågasvarande nybyggnad eljest skolat verkställas, Kongl. Maj:t funne domkapitlet, hvilket förvaltningen af nämnda kassa ålåge, vara behörigt att lånebeloppet uppbära. Lånet blef derefter utbetaldt till domkapitlet emot förbindelse, affattad i samma ordalag som domkapitlets i Skara båda förbindelser, för hvilka den tjenat såsom mönster.

Af hvad sålunda blifvit anfördt torde framgå, att, i motsats till hvad domkapitlet antagit, Skara stifts byggnadskassa i första hand står i betalningsansvar för det till förändring och tillbyggnad af läroverket i Skara beviljade, af domkapitlet lyftade statslånet, samt att följaktligen någon tvekan icke kan råda derom att nyssnämnda kassas medel må och, om kassans ställning sådant medgifver, äfven böra användas till återbetalning af omförmälda lån. Då emellertid kassans behållning vid 1891 års slut icke var större än 13,104 kronor 24 öre, i hvilket belopp dessutom, enligt hvad domkapitlet upplyst, ingick en räntefri fordran

å 1,380 kronor 10 öre af tvifvelaktig säkerhet, har utskottet ansett skäl för närvarande icke förefinnas att vidtaga åtgärder för utfående af de resterande inbetalningsbeloppen eller någon del deraf, helst som domkapitlet förklarar sig, så ofta frågan om åtgärder med anledning af Skara allmänna läroverks byggnadsfonds oförmåga att bestrida ränte- och kapitalbetalningen å lånet föreläge, komma att taga under noggrann ompröfning, om och i hvad mån stiftets byggnadskassa kunde för ändamålet tagas i anspråk. Men enär vid en sådan pröfning domkapitlets uppfattning om byggnadskassans förhållande till ofta nämnda statslån måste utöfva väsentligt inflytande å domkapitlets åsigt i hvad mån kassans tillgångar kunna och böra anlitas för gäldande af samma lån, får utskottet, med anledning af revisorernas framställning i förevarande ämne och domkapitlets deröfver afgifna förklaring, hemställa,

att Riksdagen måtte uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att i skrifvelse till domkapitlet i Skara framhålla, att Skara stifts byggnadskassa på de här ofvan anförda skäl är skyldig att, i mån af tillgång, till riksgäldskontoret inbetala förfallna och hädanefter förfallande annuiteter å det för förändring och tillbyggnad af elementarläroverksbyggnaden i Skara från nämnda kontor utbetalda statslån å 40,000 kronor.

4:o.

Angående Vesterås domkyrkas lån.

(Rev. ber. sid. 31. Förkl. sid. 277—378.)

Sedan 1856—1857 års Riksdag anvisat dels 45,000 rdr såsom anslag och dels 22,500 rdr såsom lån för en större reparation af Vesterås domkyrka, men detta statsbidrag å tillsammans 67,500 rdr be-
befunnits för ändamålet otillräckligt, begärde Kongl. Maj:t af 1859—1860 års Riksdag till fortsättning af den påbörjade reparationen ett ytterligare anslag af 28,000 rdr, afsedt till, bland annat, som ej särskildt angafs, grundens omläggning och yttre takets lagning. Med bifall till statsutskottets hemställen anvisade Riksdagen det äskade beloppet till utgående från riksgäldskontoret, för att domkyrkokommissionen tillhandahållas, med vilkor likväl att det sålunda beviljade understödet

borde återgäldas i den mån domkyrkans inkomster dertill framdeles lemnade tillgång. Lånet utbetalades från riksgäldskontoret den 31 december 1860 emot domkyrkokommissionens förbindelse, men har någon afbetalning derå allt hitintills icke egt rum.

Med förmålan att domkyrkans behållning under år 1891 stigit från 11,477 kronor 93 öre vid årets början till 18,180 kronor vid dess slut, hafva revisorerna, vid det förhållande att domkyrkan sålunda för närvarande icke kunde anses sakna tillgångar, ansett en erinran böra göras till domkyrkokommissionen om verkställande af någon afbetalning å ifrågavarande lån.

I förklaring af den 20 december 1892 har domkyrkokommissionen anfört: att, sedan de till kyrkans reparerande af Rikets Ständer anvisade medel blifvit för ändamålet använda, kostnaden för fortsättningen af reparationsarbetet måste bestridas uteslutande af kyrkans egna tillgångar, och att, då dessa vore otillräckliga för arbetets oafbrutna bedrivande, detsamma kunde verkställas endast efter kortare eller längre uppehåll, under hvilka genom besparing af kyrkans årliga inkomster nödiga medel samlades eller återbetalning af för ändamålet upptagna lån verkställdes; att på så sätt under åren 1880—1884 domkyrkans tak och tornspira blifvit täckta med ny koppar för en kostnad af 36,672 kronor 70 öre förutom värdet för den gamla kopparn, och att derefter på samma sätt besparingar börjat göras till företagande af återstående reparationsarbeten, som hittills, ehuru mycket nödvändiga, måst uppskjutas, och hvilka vore beräknade att kosta omkring 50,000 kronor, hvaraf den vid 1891 års slut uppkomna behållning sålunda utgjorde endast en ringa del; att dessa arbeten bestode af anbringande af ny stenfot af granit, rengöring och fogstrykning af kyrkans ytterväggar, invändig skrapning och vattrifning samt dekorering af hvalf och fönster; samt att, först sedan samtliga reparationsarbeten fullbordats och de deraf föranledda kostnader guldits, af kyrkans då inflytande medel afbetalning af kyrkans skuld till riksgäldskontoret kunde verkställas.

Till hvad domkyrkokommissionen sålunda yttrat, har utskottet ansett sig böra lägga den erinan, att, sedan domkyrkotakets fullständiga omläggning med ny kopparplåt, med Riksdagens bifall, verkstälts på domkyrkokassans bekostnad, återstoden af lånet å 22,500 rdr, eller 3,914 kronor 32 öre, enligt medgifvande af 1887 års senare Riksdag, blifvit ur riksgäldskontorets räkenskaper afskrifven.

Utskottet finner väl revisorerna hafva egt fullt giltig anledning till ofvan nämnda af dem gjorda uttalande, men då utskottet af dom-

kyrkokommissionens förklaring inhemtat, att till följd af, bland annat, åtskilliga med Riksdagens tillstånd utförda, i den ursprungliga reparationsplanen ej upptagna, nödiga arbeten å Vesterås domkyrka, ännu återstår en del af det reparationsarbete, för hvars fullbordande ifrågasvarande lån å 28,000 kronor beviljats, samt utskottet antager, att, sedan berörda arbete blifvit afslutadt, domkyrkokommissionen låter sig angeläget vara att med tillgängliga medel efter hand betala domkyrkokassans skuld till riksgäldskontoret, har utskottet ansett skäl nu icke föreligga att erinra kommissionen om verkställande af någon afbetalning å lånet, om hvars återgådande kommissionen för öfrigt blifvit påmind genom delgifning af revisorernas yttrande.

Utskottet hemställer därför,

att revisorernas förevarande framställning icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

5:o.

Angående Dalslands kanalaktiebolag.

(Rev. ber. sid. 80—81. Förkl. sid. 279.)

Revisorerna hafva dels till rättelse anmärkt en misskrifning i revisionsberättelsen rörande nämnda bolag, dels, för vinnande af önskvärd öfverensstämmelse mellan riksgäldskontorets och bolagets räkenskaper, fäst uppmärksamheten derå, att bolagets vid 1891 års slut återstående skuld till Riksgäldskontoret, 458,848 kronor 90 öre, specificerats olika i dessa räkenskaper.

I häröfver afgifven förklaring har bolagets styrelse förmält, att vederbörlig rättelse egt rum.

6:o.

Angående Stockholm—Rimbo och Skara—Kinnekulle—Venerns jernvägsaktiebolag.

(Rev. ber. sid. 194—195 och 209. Förkl. sid. 292—293).

Rörande dessa bolag hafva revisorerna omförmält, hurusom vid inom riksgäldskontoret verkställd granskning af bolagens revisionsberättelse för år 1891 anmärkts, i fråga om Stockholm—Rimbo jernvägs-

aktiebolag, att riksgäldskontorets fordran vid nämnda års slut för upplupen, ej förfallen ränta å det bolaget beviljade statslån i bolagets räkenskaper upptagits till 22,147 kronor 9 öre, ehuru samma räntefordran, enligt riksgäldskontorets räkenskaper, utgjorde allenast 22,085 kronor 57 öre^{*)}, och, i fråga om Skara—Kinnekulle—Venerns jernvägsaktiebolag, att riksgäldskontorets fordran vid 1891 års utgång för anståndsrenta å bolagets statslån, hvilken fordran i kontorets räkenskaper upptagits till 26,914 kronor 44 öre, i bolagets räkenskaper utförts med 26,924 kronor 2 öre.

Bolagens styrelser hafva häröfver sig förklarat och dervid anfört, att bolagens räkenskaper skola rättas till öfverensstämmelse med riksgäldskontorets räkenskaper.

7:o.

Angående vissa enskilda jernvägsaktiebolag, hvilka häfta i skuld för oguldna annuiteter å erhållna statslån.

(Rev. ber. sid. 240—241. Förkl. sid. 280—291.)

I sitt vid sistlidna års lagtima riksdag afgifna utlåtande, n:o 18, yttrade statsutskottet, bland annat, hurusom såväl af sistlidet års statsrevisorers berättelse som af fullmäktiges i riksgäldskontoret till Riksdagen afgifna berättelse framginge, att åtskilliga jernvägsbolag, hvilka undfått lån från riksgäldskontoret, sedan flera år hvarken erlade ränta eller amortering å lånen, utan allt jemt ökade sin skuld till staten. Då Riksdagens revisorer emellertid lemnat förhållandet utan anmärkning, hade utskottet ansett sig icke böra hos Riksdagen göra någon framställning i ämnet, hvilket, enligt utskottets uppfattning, icke lämpligen borde af detsamma omedelbart upptagas till behandling, men som torde vara förtjent af uppmärksamhet vid kommande revision af riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning.

Då detta utskottets uttalande vid ärendets föredragning inom kamrarne lemnades utan anmärkning och sålunda måste anses vara af Riksdagen godkändt, hafva revisorerna deraf funnit sig föranledda att taga denna fråga under särskild, noggrann ompröfning.

Vid den undersökning af hithörande förhållanden, som revisorerna i följd häraf låtit anställa, hade emellertid befunnits, att visserligen

^{*)} I revisionsberättelsen, sid. 195, är detta belopp genom tryckfel upptaget till 21,085 kr. 57 öre.

icke så få jernvägsbolag underlåtit att å de utfästa förfallogdagarne fullgöra föreskrifna inbetalningar, men flertalet af dem hade dock sedermera, i mån af inflytande inkomster, helt och hållet eller delvis infriat sina förbindelser. Beträffande sådana bolag ansåge sig revisorerna, åtminstone för närvarande, sakna anledning ifrågasätta några särskilda åtgärder till bevarande af statens rätt. Deremot förekomme två bolag, Vislanda—Bolmens och Lenna—Norrstelje, hvilka icke blott under en följd af år underlåtit att inbetala föreskrifna annuiteter, utan tillika, med eftersättande af statens rätt, använt inflytande inkomster till andra ändamål än afbetalning å statslånen. Så hade Vislanda—Bolmens jernvägsbolag, som allt sedan år 1886 underlåtit att erlægga någon inbetalning å statslånet, under de sistförflutna fem åren använt tillhoppa 23,786 kronor 94 öre till utvidgningar och förbättringar af jernvägen m. m. samt derutöfver af trafiköfverskottet för år 1891 afsatt ett belopp af 37,646 kronor 65 öre till »dispositionsfonden». Lenna—Norrstelje jernvägsbolag åter, hvars betalningsskyldighet till riksgäldskontoret inträdde med år 1887, hade icke erlagt *någon* vare sig räntee eller kapitalinbetalning å statslånet, men deremot under senaste femårsperioden använt sammanlagdt 72,054 kronor 37 öre till afbetalning å annan skuld samt 18,113 kronor 38 öre till utvidgning och förbättring af jernvägen m. m.

Med anledning af hvad sålunda förekommit hade revisorerna velat såsom sin åsigt uttala, att gent emot dessa båda bolag från riksgäldskontorets sida särskilda åtgärder borde vidtagas, på det statsverkets rätt måtte varda behörigen tillgodosedd.

Öfver detta revisorernas uttalande hafva styrelserna för Vislanda—Bolmens och Lenna—Norrstelje jernvägsaktiebolag afgifvit förklaringar, som i hufvudsak bekräfta riktigheten af de utaf revisorerna anmärkta sakförhållanden. Jemte det utskottet, för undvikande af allt för stor vidlyftighet, tillåter sig hänvisa till nämnda förklaringar, har utskottet ansett sig böra erinra, att Vislanda—Bolmens jernvägsaktiebolag, såsom af fullmäktiges i riksgäldskontoret till Riksdagen afgifna berättelse inhemtas, i december 1892 afbetalt 12,000 kronor å sin skuld till staten.

Lika med revisorerna anser utskottet det icke vara i sin ordning, att jernvägsaktiebolag, som undfått lån af staten, i stället för att med trafiköfverskottet för året verkställa inbetalning till riksgäldskontoret, utan medgifvande och med åsidosättande af den rätt, hvilken tillkommer staten såsom främste fordringsegare, använder inflytande inkomster, ofta till höga belopp, till bestridande af andra utgifter än sådana, som

äro nödvändiga för jernvägsdriftens uppehållande, dessa utgifter må nu, såsom fallet synes vara med Vislanda—Bolmens jernvägsaktiebolag, komma att medföra höjning i jernvägens nettoafkastning och sålunda öka bolagets framtida förmåga att fullgöra sina förbindelser eller bestå i afbetalningar å skuld, som bolaget ådragit sig till annan än staten. Sedan emellertid Kongl. Maj:t, i anledning af ett utaf 1891 års Riksdag gjordt uttalande, under den 22 oktober sistlidna år utfärdat instruktion för de af Kongl. Maj:t förordnade ledamöter i styrelserna för med statslån understödda jernvägsaktiebolag, hvilken instruktion, såsom enligt utskottets omdöme fullständig och tydlig, torde komma att väl fylla sin bestämmelse, hyser utskottet den vissa förväntan, att ett tillvägagående, sådant som det af ofvan nämnda båda jernvägsbolag tillämpade, hädanefter icke skall kunna ifrågasättas, utan att statens ombud i styrelsen deremot afgifver sin protest, och, om detsamma ändock beslutes, anmäler förhållandet hos Kongl. Maj:t. På sätt i jemförliga fall hittills egt rum, lär Kongl. Maj:t icke underlåta att gifva fullmäktige i riksgäldskontoret del af dylik skedd anmälan, hvarefter det ankommer på fullmäktige att vidtaga de åtgärder, som i hvarje fall bäst kunna skydda och befrämja riksgäldskontorets rätt, säkerhet och förmån.

Med hänsyn härtill har utskottet icke ansett för närvarande erforderligt, att Riksdagen föreskrifver undantagsåtgärder mot ifrågasvarande två jernvägsaktiebolag. Deremot har utskottet funnit sig böra framdeles, i sammanhang med behandlingen af stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret, föreslå ett tillägg till berörda reglemente, afsedt att, med anledning af omförmälda instruktion, förtydliga och komplettera reglementets föreskrifter.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer utskottet,

att revisorernas ifrågavarande framställning för närvarande icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

8:o.

Granskningen af fullmäktiges gemensamt med fullmäktige i riksbanken vidtagna åtgärder för utförande af det fullmäktige i riksgäldskontoret och i riksbanken gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus har öfver-

lemnats till behandling af sammansatt stats- och bankoutsrott, till hvilket utskott jemväl hänskjutits den del af berättelsen om granskningen af riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning, som innehåller ett af revisorererna gjordt, i revisionsberättelsen angående riksbanken likaledes förekommande uttalande angående samverkan emellan Riksdagens penningförvaltande verk.

9:o.

Hvad revisorererna i sin berättelse om granskning af riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning i ett eller annat hänseende anfört och i öfrigt vid läsningen af fullmäktiges protokoll förekommit, har utskottet funnit ej böra föranleda någon utskottets anmälan eller hemställan.

10:o.

Angående ansvarsfrihet för riksgäldskontorets styrelse.

Då utskottet vid den nu verkställda granskningen af riksgäldskontorets styrelse och förvaltning funnit fullmäktige i nämnda kontor hafva med nit och omsorg uppfyllt sitt viktiga och ansvarsfulla kall, tillstyrker utskottet,

att fullmäktige må tillerkännas full ansvarsfrihet för alla beslut och åtgärder, som finnas antecknade i deras protokoll från den 21 januari 1892 till och med den 19 januari 1893.

Stockholm den 3 mars 1893.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.

Reservation:

vid punkten 4:o): af herr *P. Andersson*.

Det skulle här antecknas, att herr *S. G. von Friesen* icke deltagit i förestående ärendes handläggning inom utskottet.